

Jak funguje systém zahraniční rozvojové spolupráce v České republice

Hana Urbanová

Abstrakt:

Česká republika patří mezi čtyřicet nejbohatších zemí světa a jako taková má závazky poskytovat podporu zemím chudším v podobě tzv. zahraniční rozvojové spolupráce. Tento článek přibližuje praktické fungování zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v širším kontextu a komentuje též změny, které v institucionálním systému zahraniční rozvojové spolupráce nastaly během uplynulého roku.

V souvislosti s pokračující globalizací a rostoucí nerovností mezi bohatým Severem (především EU a země severní Ameriky) a chudým Jihem (tzv. rozvojové země) se stává zahraniční rozvojová politika stále diskutovanějším tématem, a to jak v kontextu humanistického pohledu na svět, tak v kontextu zachování světové bezpečnosti a stability.

Česká republika patří mezi čtyřicet nejbohatších států světa. Její zahraniční rozvojová spolupráce má poměrně dlouhou tradici, i když za minulého režimu byla směřována jen na rozvojové země, které měly blízko ke komunistické ideologii. Toto kritérium poskytování rozvojové pomoci vedlo k diskreditaci projevů jakékoliv mezinárodní solidarity v očích velké části veřejnosti. V devadesátých letech minulého století se podařilo tuto situaci trochu napravit. Především v souvislosti s válkou na Balkáně a následnou humanitární krizí česká veřejnost opět přijala ideu mezinárodní pomoci za vlastní, do velké míry zásluhou nevládních neziskových organizací, které se obětavě angažovaly v poskytování humanitární pomoci Sarajevu i dalším konfliktem zasaženým oblastem. V roce 1995 vstoupila Česká republika do Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), což vedlo mimo jiné k přijetí mnoha závazků v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce (např. závazek usilovat o naplnění doporučení OSN

vydávat na zahraniční rozvojovou spolupráci 0,7 % ročního HNP). V roce 2005 Česká republika graduovala ve Světové bance, stala se tak z příjemce pomoci jejím výhradním poskytovatelem.

Co přesně je zahraniční rozvojová spolupráce

Širším konceptem než zahraniční rozvojová spolupráce je oficiální rozvojová spolupráce, v angličtině Official Development Assistance (dále ODA). Z její definice koncept zahraniční rozvojové pomoci (dále ZRS) vyplývá.¹

V ČR i v jiných zemích se do ODA započítává: bilaterální investiční pomoc, technická pomoc, speciální programy (včetně rekonstrukce a mírových misí), humanitární pomoc, pomoc uprchlíkům (na území dárcovské země), snižování dluhů, multilaterální pomoc (poskytovaná v rámci EU, Světové banky a dalších organizací), administrativní náklady včetně informování veřejnosti (Memorandum pro OECD/DAC, 2006).

Oficiální rozvojová spolupráce tedy zahrnuje množství různorodých složek. Především je důležitý rozdíl mezi humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací. Humanitární pomoc na rozdíl od ZRS vždy bezprostředně a krátkodobě reaguje na přírodní katastrofy či následky ozbrojeného konfliktu. Oproti tomu zahraniční rozvojová spolupráce se zaměřuje na monitorování dlouhodobých sociálních a ekonomických podmínek, ve kterých lidé v méně rozvinutých zemích světa žijí, a na hledání způsobů jejich zlepšení.

Současné trendy v poskytování zahraniční rozvojové spolupráce

V současné době je celosvětově hlavním tématem zahraniční rozvojové spolupráce odstranění chudoby. Pozornost se tedy během více než 50 let vývoje rozvojové spolupráce přesunula z makroúrovně řešení ekonomického systému (projekty byly dlouhou dobu vedeny názorem, že rozvojové země díky finanční a technické pomoci „přeskočí“ určité fáze modernizace) na mikroúroveň každodenního života. Podle mnoha odborníků je dnes pro zahraniční rozvojovou spolupráci klíčové slovo

¹Obecně přijímaná definice byla formulována Výborem pro rozvojovou spolupráci (Development Assistance Committee - DAC) při OECD:

„Oficiální rozvojová asistence je definována jako soubor těch transferů do rozvojových zemí a multilaterálních institucí, které jsou poskytovány oficiálními místy, jako jsou vlády států či místní vlády, nebo jejich výkonnými orgány. Každá transakce musí splňovat následující kritéria:

a) je poskytována s cílem podpořit ekonomický rozvoj a blahobyt v rozvojových zemích,
b) je koncesionální (nemá komerční charakter) a obsahuje grantovou složku, která tvoří minimálně 25%.

Oficiální rozvojová asistence zahrnuje i administrativní náklady spojené s jejím poskytováním.“
(Is it ODA?, 2006)

empowerment, neboli „posílení schopností“ lidí žijících v méně rozvinutých částech světa „zapojit se do procesu, v němž vytvářejí znalosti, nástroje a techniky, které jim umožní zlepšit kvalitu života jich samých i jejich komunit.“² Nejde tedy o to poskytovat materiální „pomoc“, ale spíše prostředky a know-how, které budou lidé dále schopni upotřebit a rozvíjet v prostředí, v kterém žijí. Dobrým příkladem může být v současnosti častá praxe vzdělávacích projektů, kdy se nejen postaví škola, ale také se vyškolí učitelé a vybuduje taková sociální struktura, která zajistí, že výuka ve škole bude pokračovat i po skončení financování celého projektu ze strany donorů. V ideálním případě je tedy projekt finančně soběstačný a dlouhodobě udržitelný i po „odchodu“ původních donorů. Na makroúrovni je důraz kladen na tzv. good governance neboli dobré vládnutí, tedy situaci, kdy veřejné instituce vykonávají své funkce bez korupce a podle platného práva.

Hlavním úskalím poskytování zahraniční rozvojové spolupráce je nesmírná složitost a provázanost problémů, s nimiž se rozvojové země potýkají. Zásah do jedné oblasti se projeví i v oblasti jiné. Příkladem selhání zahraniční rozvojové spolupráce je proto možno nalézt nepočítaně. Jedním z nich může být zdravotnický projekt v Malawi, kde se podařilo získat finance od Evropské unie na nákup kojeneckých lahví, které zdarma dostávaly všechny HIV pozitivní matky při odchodu z porodnice, aby se zamezilo přenosu viru na novorozence během kojení. Cestu z nemocnice lemovaly desítky pohozených lahví, neboť každá žena, která nekojí přirozeně, v Malawi budí podezření, že je HIV pozitivní, a takové stigmatizaci se snaží vyhnout (Šafaříková, 2006). Experti se shodují, že k tomu, aby k těmto selháním nedocházelo, je nutné velmi pečlivě analyzovat sociální, ekonomickou, ale i kulturní situaci v konkrétních oblastech.

Dalším problémem je, že politika (například zemědělská, obchodní, migrační) jde často proti snahám zahraniční rozvojové spolupráce. Například současná politika zemědělských dotací EU (financování levného vývozu z Evropy, který narušuje zemědělský trh v rozvojových zemích, a zároveň kvóty na dovoz zemědělské produkce ze třetích zemí) je v ostrém rozporu se snahou zlepšit situaci zemí globálního Jihu. Jak říká Martin Náprstek z České rozvojové agentury: „Zahraniční rozvojová spolupráce momentálně funguje spíš jako hašení požáru. Ale to je proto, že vztahy, co jsou ještě nad tím, nejsou úplně v pořádku. Na konkrétní úrovni rozvojových projektů a programů se, myslím, děje spousta zajímavých a prospěšných věcí. Problém je, že to nestačí k tomu, aby se podařilo dosáhnout hlavních cílů, redukce chudoby atd. Prostě je to málo, musí dojít ke změně ekonomické a politické ve vztahu k rozvojovým zemím.“

² Definice pojmu *empowerment* podle UNESCO, URL: <http://www.unesco.org/education/educprog/lwf/doc/portfolio/definitions.htm>. [cit.15/06/2008]

Vývoj koncepce systému zahraniční rozvojové spolupráce v České republice

Základem efektivního fungování ZRS je dobré institucionální zajištění systému v dárcovských zemích. Musí být jasné, kdo rozděluje finance na realizaci projektů zahraniční rozvojové spolupráce, kdo má možnost o tyto finance žádat, jakým způsobem budou identifikovány projekty, které „stojí za to“ podpořit, a jakým způsobem bude evaluována úspěšnost realizace jednotlivých projektů.

Základ současného systému ZRS v Česku byl položen v roce 1995 přijetím *Zásad pro poskytování zahraniční rozvojové pomoci*³. Na přelomu tisíciletí došlo v souladu s dalšími donorskými státy i mezinárodními organizacemi jako EU, OECD, OSN či Světová banka k částečnému přehodnocení jejich cílů a strategií. Vznikla také *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 - 2007*. Za hlavní cíl poskytování rozvojové pomoci vláda v této koncepci prohlásila omezování chudoby v rozvojových zemích, čímž se přihlásila k Rozvojovým cílům tisíciletí⁴. Koncepce se zároveň vyslovila pro sektorovou i teritoriální koncentraci české zahraniční rozvojové spolupráce a vymezila proto dvacet prioritních zemí, do kterých se česká pomoc měla přednostně soustředit.

Počet prioritních zemí byl dále snížen⁵ v dokumentu *Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do EU*, jimiž se ČR přihlásila k uplatňování programového přístupu EU. Cílem redukce počtu prioritních zemí bylo zvýšení koncentrace a tudíž i efektivnosti vynakládaných prostředků. Tyto zásady přinesly i další kroky, které vedly ke zlepšení systému: byl sjednocen projektový cyklus a k tomu účelu vydán příslušný manuál, začala systematická evaluace projektů, pro prioritní země byly stanoveny střednědobé strategie spolupráce, které mají koordinovat výběr projektů tak, aby byly realizovány jen ty, které přispívají k dosažení jasně stanoveného koncepčního cíle.

V současné době je žhavým tématem politických diskusí připravovaný návrh zákona o rozvojové spolupráci a humanitární pomoci České republiky. V průběhu roku 2008 by mělo být připraveno jeho paragrafované znění, které by v roce 2009 měl projednat a schválit parlament. Zákon, který by měl jasně vymezit pravomoci jednotlivých aktérů a celému konceptu dát legislativní podobu a tím potvrdit, že Česká republika mu přikládá odpovídající důležitost, by měl vstoupit v platnost v roce 2010.

³ *Zásady pro poskytování Zahraniční rozvojové pomoci* byly schváleny usnesením vlády č. 153/1995.

⁴ Více informací o Rozvojových cílech tisíciletí OSN, UN Millenium Development Goals je k nalezení např. zde URL: <<http://www.un.org/millenniumgoals/>>

⁵ Jako dlouhodobé prioritní země byly definovány Angola, Bosna a Hercegovina, Jemen, Moldavsko, Mongolsko, Srbsko a Černá Hora, Vietnam a Zambie; za střednědobé priority byly označeny Afghánistán a Irák.

Aktéři systému zahraniční rozvojové spolupráce v České republice

V oblasti institucionálního zajištění systému zahraniční rozvojové spolupráce došlo v uplynulém roce k řadě zásadních změn. Ještě v roce 2007 byl tento systém v Česku z hlediska odpovědnosti a pravomocí jednotlivých aktérů velmi nepřehledný. Kompetenční rámec stanovený *Koncepcí zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 - 2007* vystřídal původní zákon z roku 1968, který byl, jak je patrné z data jeho vzniku, jasně zastaralý. Nový kompetenční rámec sice jistě více odpovídal současné situaci (koordinace zahraniční rozvojové spolupráce s EU, nové subjekty na straně realizátorů rozvojové spolupráce – např. nestátní neziskové organizace, soukromé firmy), vytvářel však systém natolik složitý a nepřehledný, že v podstatě znemožňoval koordinaci aktivit jednotlivých aktérů a celistvý přístup k poskytování pomoci.

Klíčovou roli v systému hrálo Ministerstvo zahraničních věcí, které bylo odpovědné za koncepci zahraniční rozvojové spolupráce, zastupovalo Českou republiku na mezinárodních fórech apod. Ministerstvo zahraničních věcí také využívalo síť zastupitelských úřadů v partnerských zemích, které mu byly nápomocné především při identifikaci potenciálních a monitoringu realizovaných projektů v dané zemi. Jako poradní a výzkumný prvek fungovalo Rozvojové středisko při Ústavu mezinárodních vztahů, které vzniklo v první fázi transformace v roce 2001. Mezi hlavní úkoly Rozvojového střediska patřila asistence Ministerstvu zahraničních věcí a sektorovým ministerstvům při přípravě, realizaci a evaluaci projektů. Rozvojové středisko také mělo na starost dotační řízení na projekty rozvojového vzdělávání a zvyšování povědomí o rozvojové spolupráci, jejichž realizátory jsou bez výjimky neziskové organizace.

Dalšími zásadními aktéry byla tzv. sektorová ministerstva. Ta odpovídala za konkrétní formulaci projektů, výběr realizátorů, monitoring projektů a spravování finančních prostředků určených na rozvojovou spolupráci daného resortu. Jednotlivá ministerstva tedy financovala a koordinovala projekty spadající do jejich odborné působnosti, na což dostávala každoročně přidělené finance přímo ze státního rozpočtu. Mezi samotnými ministerstvy existuje poměrně velká rivalita, jak dokládá tvrzení Petra Krupy z Ministerstva životního prostředí: „My jsme do roku 2006 byli nejvýznamnější resort, měli jsme nejvíce projektů za nejvíce peněz. Teď nás předběhlo Ministerstvo průmyslu a obchodu. Snažíme se tlačit na Ministerstvo zahraničních věcí, aby nedocházelo k zvětšování rozdílu v objemu alokovaných peněz mezi těmito dvěma ministerstvy. Domníváme se, že problematika environmentální je v současnosti velmi ožehavé téma a že by tedy v rámci zahraniční rozvojové spolupráce měla hrát prim, nemělo by ho hrát Ministerstvo průmyslu a obchodu.“

Zuzana Hlavničková z Ministerstva zahraničních věcí v roce 2007 tuto situaci hodnotila takto: „Nejpalčivější pro nás je to, že gesce je rozdělena do deseti resortů, my připravujeme plány na nadcházející rok (návrhy identifikovaných projektů, na které pak ministerstva vypisují dotační a výběrová řízení), vláda je pak po nějakých připomínkových kolech schvaluje. Nicméně jsou to jen usnesení, která pro resorty nejsou závazná. A nejde jen o to, jestli dají na nějaký projekt více nebo méně peněz. Jde o to, že máme v programech prioritních zemí určité závazky a pak se ministerstvo rozhodne, že ta země se jim nelíbí a že to dělat nebudou. Je to velký problém pro celou Českou republiku. Často ta ministerstva takhle reagují i pod tlakem lobbistů, kteří třeba někde neuspěli a tak chtějí prosadit svůj projekt jinde. A ministerstvo jim vyhoví. To je neudržitelná situace.“ Samotný fakt, že některá z těchto ministerstev (především Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo životního prostředí) měla vyšší rozpočet na zahraniční rozvojovou spolupráci než její koordinátor, Ministerstvo zahraničních věcí, a tedy i značný vliv na rozhodování, vypovídá o tom, že systém byl nastaven značně nekoncepčně.

Realizátoři projektů ZRS se ve výběrových či dotačních řízeních⁶ ucházejí o finance na implementaci projektů předem identifikovaných a schválených vládou a vypisovaných sektorovými ministerstvy. Realizátory mohou být jak podnikatelské subjekty, tak nevládní neziskové organizace, příspěvkové a rozpočtové organizace či univerzity. Podnikatelské subjekty a nevládní neziskové organizace realizují přibližně stejný počet projektů, podnikatelské subjekty však s podstatně vyšším rozpočtem. Nevládní neziskové organizace realizovaly v roce 2005 36 % a podnikatelské subjekty 37 % všech projektů. Nicméně co do finančního objemu realizovaly neziskové organizace projekty pouze za 25 % přidělených financí, zatímco u firem to bylo 53 % celkového rozpočtu na zahraniční rozvojovou spolupráci. Zbytek projektů realizují univerzity a veřejné organizace (Adamcová, 2006). Realizátorské subjekty se od sebe liší i co do své sektorové orientace.

Dagmar Kuchtová z Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci říká: „Soustředíme se hodně na tzv. „velké“ projekty týkající se infrastruktury nebo životního prostředí. Z našich členů asi minimum by mělo zájem o vzdělávací projekty.“ Vzdělávací projekty jsou naopak doménou neziskových organizací. Mezi realizátory samozřejmě také existuje jistá rivalita. Neziskové organizace nedůvěřují firmám a ty naopak považují nevládní organizace za idealisty bez zkušeností. Dagmar Kuchtová v této souvislosti vysvětluje: „Hodně lidí si myslí, že podnikatelé nemají vůbec ponětí, co to je zahraniční rozvojová spolupráce, a jde jim jen o to, aby něco někam vyvezli. To je

⁶ Výběrová řízení jsou určena pro firmy, zatímco dotační řízení jsou vypisována pro nevládní neziskové organizace a univerzity.

samozřejmě v některých případech pravda, ale nelze to rozhodně říct paušálně.“ Hana Čermáková z Dekonta a.s., jedné z firem, které se zaměřují především na ekologické projekty v Srbsku, dodává: „Chyba soukromých firem může být, že se hodně věnují technické části, dokonale vypracovávají projekty, ale nijak se tím nechlubí. Což je podle mě zásadní rozdíl mezi firmami a neziskovými organizacemi, které se informování veřejnosti velmi věnují. Byla jsem hodně překvapená, jakou úžasnou práci některé firmy dělají, jak je odborně náročná, ale nikdo o ní neví.“

Martin Náprstek z České rozvojové agentury chválí naopak neziskové organizace a potvrzuje do jisté míry předsudek vůči podnikatelským subjektům, který zmiňovala Dagmar Kuchtová, když říká: „S firmami je ten zásadní problém, že chtějí vždy vydělat. My se snažíme o stejný přístup ke všem aktérům zahraniční rozvojové spolupráce. U firem často narážíme na to, že chápou rozvojovou spolupráci jako proexportní podporu.“

Je zajímavé se podívat, jak systém hodnotili klíčoví aktéři v roce 2007, tedy před zřízením České rozvojové agentury.⁷ Zástupci neziskových organizací se bez výjimky shodli, že hlavním problémem byla roztržičnost systému a z toho plynoucí obtížná koordinace. Jak v červnu roku 2007 komentoval situaci Šimon Pánek, ředitel společnosti Člověk v tísní: „Sektorová ministerstva ručí za alokované peníze a podle kompetenčního zákona o nich rozhodují. Takže ta pomoc je nekoordinovaná, nekonzistentní, klientelistická, projevuje se v ní resortismus. Je to prostě anachronismus, aby něco takového realizovalo tolik ministerstev.“

Shodný postoj zaujímala před vznikem České rozvojové agentury i Dagmar Kuchtová: „Ve srovnání se sousedy tady chybí agentura, která v té či oné podobě je všude jinde. Myslím, že i v kontextu určité rivality, která mezi ministerstvy je poměrně velká i v jiných oblastech než je zahraniční rozvojová spolupráce ... je agentura dobré řešení.“ Postoj pracovníků sektorových ministerstev byl pochopitelně opatrnější. Petr Krupa z Ministerstva životního prostředí se k tomu vyjádřil: „Chceme, aby se napřed ujasnila role agentury, včetně všech detailů. Leckoho může napadnout, že hlavním zájmem Ministerstva životního prostředí v tuto chvíli je udržet si svou pozici. Ale my máme spoustu relevantních argumentů. Máme strach, aby v agentuře nedošlo k zanedbání environmentálních hledisek. Ani nám tak nejde o rozdělování peněz, i když to samozřejmě přináší snížení vlivu.“

⁷Autorka děkuje za poskytnutí rozhovorů a z nich plynoucích cenných informací Danielu Svobodovi, předsedovi DWW o.s.; Dagmar Kuchtové, výkonné ředitelce Platformy podnikatelů pro ZRS, Šimonu Pánkovi, řediteli společnosti Člověk v tísní, Martinu Náprstkovi z ČRA a dalším.

Nějaká změna systému tedy byla podle expertů nutná. Změna institucionálního systému směrem k větší centralizaci byla i v souladu s doporučeními OECD. Existovaly různé názory a varianty řešení – od posílení pozice Ministerstva zahraničních věcí až po vznik samostatné Rozvojové agentury (všechny varianty byly podloženy zahraniční dobrou praxí).

K centralizaci nakonec došlo dříve, než se očekávalo - vláda v září 2007 schválila transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce, v jejímž rámci byla v lednu 2008 zřízena i organizační složka státu - Česká rozvojová agentura (ČRA) a meziresortní koordinační orgán - Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci.

Postup faktické transformace je však pomalejší, než by si někteří aktéři přáli. Byl stanoven harmonogram změn v systému, který zahrnuje i tyto kroky: Ministerstvo zahraničních věcí přebralo nové projekty (tedy projekty vypisované nově v roce 2008) od Ministerstva školství, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví a také Ministerstva dopravy. Má také za úkol pracovat na koncepci personálního posílení České rozvojové agentury. Podle plánu převezme k 1.1.2009 nové projekty i z gesce dalších ministerstev (Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství). K dokončení transformace systému dojde v roce 2010, kdy by měla Česká rozvojová agentura fungovat v plné kapacitě. Zahraniční rozvojová spolupráce pro rok 2011 by měla být již kompletně rozpočtována Ministerstvem zahraničních věcí a to by také od roku 2011 mělo řídit a implementovat všechny projekty kromě stipendií a případných nových dočasných výjimek (Návrh na transformaci, 2007). Jedná se o kompromisní, poměrně pomalý postup transformace, který by měl být přijatelný pro většinu aktérů.

Po skončení transformace bude Ministerstvo zahraničních věcí ve spolupráci s Radou pro zahraniční rozvojovou spolupráci fungovat jako koordinátor (připravovat koncepcce, zajišťovat nezávislou evaluaci, jejíž absence či nedostatky jsou v současné době České republice vyčítány mezinárodním společenstvím donorů, atd.). Česká rozvojová agentura bude mít na starost zadávání projektů rozvojové spolupráce (identifikaci témat rozvojové spolupráce v prioritních zemích, formulaci zadávací dokumentace pro veřejné zakázky, vypisování a vedení výběrových řízení na realizátory projektů včetně uzavírání smluv s jejich vítězi, řízení a průběžnou kontrolu realizace projektů atd.). Ve zkratce - koordinační role Ministerstva zahraničních věcí by měla být posílena a pravomoci, které do roku 2007 spadaly sektorovým ministerstvům, by měly být postupně převáděny na Českou rozvojovou agenturu.

Současný stav transformace systému ZRS v České republice

Experti se shodují, že ač je nově zavedený systém rozhodně nastaven lépe než před vznikem České rozvojové agentury, přesto prochází fází počátečních neduhů. Česká rozvojová agentura podle nich zatím nedisponuje dostatečnými pravomocemi (např. nemůže udělovat dotace, dokud nebude přijat zákon o zahraniční rozvojové spolupráci) a kapacitami, takže se veškerá agenda ze sektorových ministerstev přesunula na Ministerstvo zahraničních věcí. Jak říká Daniel Svoboda, předseda DWW o.s.: „Ukázalo se, že zatím není dostatek kapacit ani na České rozvojové agentuře ani na Ministerstvu zahraničních věcí. Takže i dotační rozhodnutí (rozhodnutí o poskytnutí financí pro realizátory z řad nevládních organizací) byla letos vydána s velkým zpožděním a Ministerstvo zahraničních věcí dokonce zvažuje, že dotace kvůli nedostatku lidí, kteří by je řídili, omezí. Česká rozvojová agentura bohužel nemůže dotace udělovat, dokud nebude přijat zákon o zahraniční rozvojové spolupráci.“

Dochází však k budování kapacit u obou těchto klíčových institucí i na zastupitelských úřadech (jejich obchodně-ekonomické úseky mají být posíleny o místní síly, které budou mít na starosti pouze rozvojovou spolupráci), lze tedy předpokládat zlepšení dnešní situace. Ideální by byl samozřejmě stav, kdy by zkušení lidé ze sektorových ministerstev, která postupně ztrácejí kompetence, co se rozvojové spolupráce týče, přešli do České rozvojové agentury. Že se tak stane, však není jisté. Dagmar Kuchtová říká: „Největší brzdou rychlejší centralizace je neochota jednotlivých ministerstev Agenturu personálně podpořit vlastními pracovníky, jak se o tom uvažovalo v rámci transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce.“ Zároveň samozřejmě nelze říci, že dobře personálně zajištěná a fungující Agentura vyřeší všechny problémy. Český systém se tak ale alespoň přiblíží standardům vyspělých dárcovských zemí.

Dalším nedostatkem systému je, alespoň pro realizátory ze strany neziskových organizací, absence možnosti žádat o víceleté dotace. Nevládní organizace nemají ve chvíli přidělení dotace jistotu, že jejich projekt bude podpořen i v následujícím roce (nevyčerpané peníze se skončením kalendářního roku musí vracet do rezervního fondu ministerstev), což ztěžuje až znemožňuje realizaci dlouhodobějších záměrů. Daniel Svoboda konstatuje: „Situaci má zlepšit až změna legislativy. V současné době je občas vydáván nezávazný (nevymahatelný) příslib, že projekt bude moci pokračovat i v dalším roce. Návrh zákona o zahraniční rozvojové spolupráci nicméně počítá s alokací prostředků na celé období realizace projektu bez nutnosti vracet peníze do rezervního fondu, odkud se nemusí další rok vrátit.“

Přes všechny výše zmiňované nedostatky lze říci, že ačkoliv nový systém v současné době prochází porodními bolestmi (ať už nedostatkem personálních či odborných kapacit nebo stále přetrvávajícími koncepčními nedostatky), došlo k dosti výraznému posunu směrem k jeho zlepšení – konkrétně k vzniku České rozvojové agentury, větší koncentraci koordinačních pravomocí na Ministerstvo zahraničních věcí, připravovanému zákonu o zahraniční rozvojové spolupráci – které, doufejme, povede k efektivnějšímu poskytování ZRS v souladu s mezinárodními závazky České republiky a především s potřebami přijímajících zemí.

Autorka vystudovala obor Veřejná a sociální politika na FSV UK a již delší dobu spolupracuje s různými nevládními neziskovými organizacemi, které se zabývají rozvojovou spoluprací a zvyšováním povědomí veřejnosti o problematice rozvojových zemí.

Článek vznikl v rámci projektu "Zvyšování povědomí o rozvojové problematice v regionech" za podpory Evropské komise.

Reference:

- ADAMCOVÁ, N. (2006). „Zahraníční rozvojová spolupráce České republiky.“ Dostupné na <http://www.czechembassy.org/servis/Soubor.asp?ID=20493> [navštíveno dne 16. 7. 2008].
- „Is it ODA?“. Factsheet – October 2006. Dostupné na <http://www.oecd.org/dataoecd/21/21/34086975.pdf>. [navštíveno dne 21. 6. 2008].
- kampaň Česko proti chudobě. „Důvody pro racionalizaci institucionálního zajištění zahraniční rozvojové spolupráce ČR.“ 2006.
- „Koncepte zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 - 2007.“ Dostupné na <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=18873&idj=1&amb=1&ikony=False&rid=1&prsl=False&poccl>. [navštíveno dne 20. 6. 2008].
- „Memorandum pro OECD/DAC, Zahraníční rozvojová spolupráce České republiky.“ 2007.
- „Návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR.“ Dostupné na <http://www.rozvojovestredisko.cz/aktualne.php>. [navštíveno dne 20. 6. 2008].
- ŠAFRÁNKOVÁ, K. „Břímě bílého muže.“ Lidové noviny. 16. prosince 2006.
- „The Paris Declaration.“ Dostupné na http://www.oecd.org/document/18/0,2340,en_2649_3236398_35401554_1_1_1_1,00.html. [navštíveno dne 15. 6. 2008].
- „UN Milenium Development Goals.“ Dostupné na <http://www.un.org/millenniumgoals/> [navštíveno dne 29. 6. 2008].
- „Zásady pro poskytování zahraniční pomoci.“ Dostupné na <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=43068&ido=18872&idj=1&amb=1>. [navštíveno dne 21. 6. 2008].

„Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do EU.“ Dostupné na <http://www.mzv.cz/servis/Soubor.asp?ID=7762> . [navštíveno dne 21. 6. 2008].

www.adra.cz

www.clouekvtisni.cz

www.imf.org

www.mzv.cz/pomoc

www.oecd.org

www.rozvojestredisko.cz

www.unesco.org